

Gminny Program
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
Miasta Piły
do roku 2015

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W KRAJU.....	6
2. DIAGNOZA PRZEMOCY W RODZINIE W MIEŚCIE	8
2.1. AGRESJA I PRZEMOC W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ ORAZ W DOMU RODZINNYM.....	8
2.2. PRZEMOC W RODZINIE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO.....	16
2.3. PRZEMOC W RODZINIE W ŚWIETLE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH.....	20
2.4. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE W MIEŚCIE	24
3. CEL GŁÓWNY PROGRAMU, CELE OPERACYJNE, DZIAŁANIA	26
4. REALIZACJA PROGRAMU	30
SPIS TABEL I WYKRESÓW	32

WPROWADZENIE

Na zagadnienie przemocy domowej można spojrzeć z wielu perspektyw, bowiem przemocą domową zajmuje się szereg dyscyplin naukowych, takich jak: psychologia, pedagogika, prawo, socjologia, polityka społeczna itp. Precyzyjne zdefiniowanie tego zjawiska nastęrcza wielu problemów interpretacyjnych. Przemoc w rodzinie można oceniać w kategoriach prawnych, moralnych, psychologicznych i społecznych.

Na potrzeby niniejszego Programu, najbardziej odpowiednią definicją przemocy jest definicja zawarta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zmianami). Artykuł 2. pkt 2. tejże ustawy definiuje przemoc w rodzinie jako „jednorazowe albo powtarzające się, umyślnie działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Wyróżnia się kilka rodzajów przemocy, które mają swoje charakterystyczne wyznaczniki, ale też wiele elementów wspólnych. Każda forma przemocy powoduje ból, cierpienie, zawsze narusza prawa i dobra osobiste ofiary i jest intencjonalna. Przemoc w rodzinie ogranicza się do czterech podstawowych rodzajów. Jest to przemoc fizyczna, przemoc psychiczna, przemoc seksualna i przemoc ekonomiczna. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Rodzaje przemocy

Rodzaje przemocy	Formy zachowań
Przemoc fizyczna	popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.
Przemoc psychiczna	wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb itp.
Przemoc seksualna	wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety itp.

Przemoc ekonomiczna	odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny itp.
---------------------	--

Dane Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”.

Ofiarami przemocy w rodzinie są na ogół kobiety i dzieci. Rzadko mężczyźni, chociaż ostatnio coraz częściej można spotkać się ze stosowaniem przemocy także wobec mężczyzn. Kategorią ofiar przemocy, o której mówi się nieco rzadziej niż o dzieciach i kobietach, są osoby niepełnosprawne i ludzie starsi.

Ofiary przemocy to osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Zależność ta może mieć wymiar psychiczny, fizyczny i ekonomiczny.

Najczęstszym objawem u osób doznających przemocy jest wyuczona bezradność. Jest ona poddaniem się, zaprzestaniem działania, co wynika z przekonania, że cokolwiek się zrobi, nie będzie to miało żadnego znaczenia, gdyż zawsze znajdzie się powód do zachowań agresywnych. Bardzo często bezradność rozwija się na bazie życiowych doświadczeń, tak wyniesionych z dzieciństwa (przemoc fizyczna, napaść seksualna lub molestowanie, sytuacje traumatyczne – śmierć lub rozwód rodziców, alkoholizm, choroba bliskich, kłopoty w nauce, problemy zdrowotne), jak i wyniesionych ze związków w życiu dorosłym (przemoc, patologiczna zazdrość, gwałt, przymuszanie do nieakceptowanych form współżycia, groźby pozbawienia życia). Nakładanie się na siebie niekorzystnych doświadczeń odgrywa istotną rolę w powstaniu i ujawnianiu się syndromu wyuczonej bezradności. Skutki wyuczonej bezradności, łagodzi stopniowe odzyskiwanie przez osobę doznającą przemocy kontroli nad swoją osobą i swoim życiem.

Wyuczona bezradność prowadzi do wielu negatywnych skutków, które mogą przejawiać się w trzech sferach:

- deficyty poznawcze, które polegają na ogólnym przekonaniu, iż nie ma takich sytuacji, w których możliwa jest zmiana, że w konkretnej sytuacji nic nie można zrobić i nikt nie jest w stanie pomóc,
- deficyty motywacyjne, które polegają na tym, że osoba zachowuje się biernie, jest zrezygnowana, nie podejmuje żadnych działań, aby zmienić swoją sytuację,
- deficyty emocjonalne, które objawiają się stanami apatii, lęku, depresji, uczucia zmęczenia, niekompetencji i wrogości.

Ofiara przemocy, jeśli przez lata była poniżana i wykorzystywana, potrzebuje dużo czasu, aby odbudować świadomość swojej wartości. Wielu ofiarom udaje się przeciwstawić sprawcy, niemniej jednak większość potrzebuje pomocy innych. Bez odpowiedniego

wsparcia ofiara przemocy nigdy nie zdobędzie się sama na odwagę, żeby przeciwstawić się stosowaniu wobec niej przemocy.

Niniejszy Program został opracowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Pile przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Jest zgodny z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zmianami), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

1. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W KRAJU

Przestępstwa polegające na znęcaniu się nad osobą najbliższą (z art. 207 Kodeksu Karnego) należą w Polsce, obok kradzieży cudzej rzeczy, przestępstw drogowych, kradzieży z włamaniem, rozbojów i wymuszeń rozbójniczych, przestępstw narkotykowych, fałszerstw i oszustw kryminalnych i gospodarczych, do najczęściej popełnianych – w 2008 roku odnotowano 21.167 takich przypadków. Statystyki policyjne stanowiące dalece niewystarczające, ale nadal podstawowe źródło informacji o skali zjawiska ujawniają ponadto, że o ile w 1999 roku liczba ofiar przemocy domowej (według „Niebieskiej Karty”) kształtowała się na poziomie 96.955 osób (w tym 55.214 kobiet i 37.475 dzieci i młodzieży do 18. roku życia), o tyle w 2010 roku liczba ta wynosiła 134.866 (w tym 82.102 kobiety i 40.113 dzieci i młodzieży do 18. roku życia).

Podobna tendencja wystąpiła w przypadku sprawców przemocy domowej. W 1994 roku odnotowano 56.847 takich osób (w tym 54.669 mężczyzn), a w 2010 roku ich liczba wyniosła 83.390 (w tym 79.204 mężczyzn). Zdecydowana większość z nich w chwili popełnienia przestępstwa była pod wpływem alkoholu. W 1999 roku stwierdzono 48.459 takich osób, a w 2010 roku – 54.030.

Na przestrzeni lat 1999-2010 wzrosła również liczba przeprowadzanych interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie – w 1999 roku przeprowadzono 72.031 takich interwencji, a w 2010 – 83.488.

Fakt, iż najczęściej do przemocy w rodzinie dochodzi pod wpływem alkoholu, potwierdza Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Według Agencji w ostatnich latach znacznie wzrosła liczba osób zagrożonych uzależnieniem od alkoholu. Szacowany wzrost liczby osób zagrożonych uzależnieniem od alkoholu – na podstawie testu przesiewowego CAGE, który pojawił się w badaniach zarówno w 2002, jak i w 2005 roku – wynosi ok. 36%. W badaniach z 2005 r. 6,7% konsumentów alkoholu – pytanych o ostatnie 12 miesięcy życia – miało pozytywny wynik testu (co najmniej dwie pozytywne odpowiedzi). Odnosząc ten wynik do całej populacji konsumentów (jak pokazują badania, jest to ok. 25 mln osób), można szacować, iż liczba osób zagrożonych uzależnieniem od alkoholu wynosi obecnie w Polsce ok. 1,5-1,6 mln. To prawie dwukrotnie więcej niż wynosiły szacunki sprzed ostatnich 4-5 lat. Należy podkreślić, iż jednym z najczęstszych zagrożeń życia rodzinnego związanym z nietrzeźwością jest przemoc w rodzinie.

Według badań CBOS z 2002 roku w niemal co piątej polskiej rodzinie (18%) dochodzi do konfliktów z powodu nadużywania alkoholu. Z kolei badania z lutego 2005 r.

pokazują, że zdaniem 8% ankietowanych przyczyną konfliktów i nieporozumień w rodzinie jest nadużywanie alkoholu przez domowników. Zwykle respondenci mówili o nadużywaniu alkoholu i alkoholizmie innych domowników, rzadko o swoim.

Szerszy obraz zjawiska przemocy domowej w kraju wyłania się z badań przeprowadzonych w październiku 2007 roku przez TNS OBOP na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pn. „Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich m.in., że

- przemoc w rodzinie jest zjawiskiem dostrzeganym w polskim społeczeństwie; dotyczy ono średnio około połowy rodzin,
- znaczna część społeczeństwa uważa za normalne podczas kłótni w rodzinie obrażanie i wyzwiska (24%) oraz szarpanie i popychanie (18%),
- znaczny odsetek, bo prawie dwie trzecie Polaków (64%), zna w swoim otoczeniu (sąsiedztwie) rodziny dotknięte problemem przemocy,
- najczęściej dostrzeganymi formami przemocy są przemoc psychiczna (52%) i fizyczna (44%), w mniejszym stopniu ekonomiczna (26%) i seksualna (9%),
- kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%); większość z nich było ofiarami przemocy co najwyżej kilkukrotnie i wcześniej niż przed 12 miesiącami,
- przemoc wobec dzieci jest zjawiskiem występującym stosunkowo często (14% respondentów żyje w gospodarstwie, w którym ofiarą przemocy było dziecko),
- spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy w rodzinach; 46% ofiar – niezależnie od rodzaju przemocy – stwierdziło, że przynajmniej raz sprawca był w momencie zdarzenia pod wpływem alkoholu.

Przytaczając powyższe dane, należy pamiętać, że przemoc w rodzinie wiąże się z lękiem ofiar i świadków przed ujawnianiem takich przypadków, w związku z czym przedstawione informacje mogą nie w pełni odzwierciedlać rzeczywistą skalę tego zjawiska.

2. DIAGNOZA PRZEMOCY W RODZINIE W MIEŚCIE

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w mieście Piła została oparta na analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w mieście placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy), a także badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji działających w mieście bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców.

2.1. AGRESJA I PRZEMOC W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ ORAZ W DOMU RODZINNYM

Diagnoza problemów agresji i przemocy w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej oraz w domu rodzinnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących w mieście placówkach oświatowych. Pozwoliły one zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania tych problemów oraz uzyskać informację na temat prowadzonych w szkołach działań profilaktycznych i leczniczych oraz koniecznych do podjęcia przedsięwzięciach. W sumie do analizy przedłożono 17 ankiet – wypełnionych przez pedagogów szkolnych lub, w przypadku ich braku, dyrektorów – z następujących placówek oświatowych:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica (liczba uczniów: 486),
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Olimpijczyków Polskich (liczba uczniów: 495),
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Mikołaja Kopernika (liczba uczniów: 526),
- Szkoła Podstawowa nr 5 im. Dzieci Polskich (liczba uczniów: 329),
- Szkoła Podstawowa nr 7 im. A. Mickiewicza (liczba uczniów: 452),
- Szkoła Podstawowa nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi (liczba uczniów: 409),
- Gimnazjum nr 4 im. Ignacego Jana Paderewskiego (liczba uczniów: 268+106 w OHP),
- Gimnazjum nr 5 im. Tadeusza Kościuszki (liczba uczniów: 488),
- Zespół Szkół nr 1 im. Jana Brzechwy (liczba uczniów 748),
- Zespół Szkół nr 2 im. Królowej Jadwigi (liczba uczniów: 1.091),
- Zespół Szkół nr 3 im. Lotników Polskich (liczba uczniów: 780),
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej (liczba uczniów: 187),
- Liceum i Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego (liczba uczniów: 440),
- I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie (liczba uczniów: 703),

- Zespół Szkół im. Stanisława Staszica (liczba uczniów: 720),
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 (liczba uczniów: 591),
- Zespół Szkół Gastronomicznych (liczba uczniów: 630).

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące ujawnionych przypadków agresji i przemocy, tak w środowisku szkolnym, jak i w domu rodzinnym.

Tabela 2. Agresja i przemoc w placówkach oświatowych i w domu rodzinnym

problem	występuje (liczba ujawnionych przypadków)	nie występuje
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Staszica		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (10)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie	X (4)	
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Olimpijczyków Polskich		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (6)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie	X (2)	
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Mikołaja Kopernika		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X	
autoagresja	X	
przemoc w rodzinie	X	
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Dzieci Polskich		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (20)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie	X (10)	
Szkoła Podstawowa nr 7 im. A. Mickiewicza		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (3)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie		X
Szkoła Podstawowa nr 12 z Oddziałami Integracyjnymi		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (15)	
autoagresja	X (5)	
przemoc w rodzinie	X (10)	
Gimnazjum nr 4 im. Ignacego Jana Paderewskiego		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (10)	
autoagresja	X (2)	
przemoc w rodzinie	X (4)	

Gimnazjum nr 5 im. Tadeusza Kościuszki		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (5)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie	X (3)	
Zespół Szkół nr 1 im. Jana Brzechwy		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (9)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie		X
Zespół Szkół nr 2 im. Królowej Jadwigi		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (32)	
autoagresja		X
przemoc w rodzinie	X (3)	
Zespół Szkół nr 3 im. Lotników Polskich		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (20)	
autoagresja	X (2)	
przemoc w rodzinie	X (4)	
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów		X
autoagresja	X (2)	
przemoc w rodzinie	X	
Liceum i Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów		X
autoagresja		X
przemoc w rodzinie		X
I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów		X
autoagresja		X
przemoc w rodzinie		X
Zespół Szkół im. Stanisława Staszica		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (8)	
Autoagresja		X
przemoc w rodzinie	X (1)	
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	X (3)	
autoagresja	X (1)	
przemoc w rodzinie		X
Zespół Szkół Gastronomicznych		
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów		X

autoagresja		X
przemoc w rodzinie		X

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w placówkach oświatowych miasta.

Najbardziej dostrzeganym problemem w środowisku szkolnym z perspektywy placówek oświatowych była agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów. Najwięcej aktów agresji i przemocy ujawniono w Zespole Szkół nr 2 im. Królowej Jadwigi (32 przypadki), Zespole Szkół nr 3 im. Lotników Polskich i w Szkole Podstawowej nr 5 im. Dzieci Polskich (po 20), przy czym należy zauważyć, że dwie pierwsze placówki były najliczniejsze pod względem liczby uczęszczających do nich uczniów, a trzecia jedną z najmniej licznych.

Z informacji płynących z tej części badań wynika również, iż zjawisko autoagresji odnotowywano niezwykle rzadko – w kilku placówkach nie zarejestrowano go wcale. Warty podkreślenia jest to, iż problem przemocy w rodzinie był także dość rzadko wskazywany i miał charakter incydentalny. Fakt ten jednak nie obrazuje rzeczywistej skali zjawiska przemocy w rodzinie, gdyż jest ono często ukrywane i trudne do zdiagnozowania. Wiąże się ono bowiem z lękiem ofiar i świadków przed jego ujawnieniem.

Badania służące diagnozowaniu środowiska uczniów pod kątem występowania problemów agresji i przemocy

We wszystkich ankietowanych placówkach przeprowadzane były badania służące diagnozowaniu środowiska szkolnego pod kątem występowania problemu agresji i przemocy. Miały one głównie charakter ankietowy, a ich adresatami, obok dzieci i młodzieży, byli rodzice i nauczyciele. Ankiety dotyczyły najczęściej odczuwanego przez uczniów poziomu bezpieczeństwa, np.: „Jak czuję się w klasie czwartej?”, „Czy czujesz się bezpiecznie w szkole?”. Badania przybierały również postać obserwacji dzieci i młodzieży (zachowań podczas zajęć, przerw, uroczystości i wycieczek szkolnych) oraz rozmów z rodzicami i wychowawcami klas. Tematem tych ostatnich były m.in. najbardziej niebezpieczne miejsca w szkole.

Ustaleniu skali występowania problemu agresji i przemocy służyły konsultacje z pielęgniarką i nauczycielami poszczególnych przedmiotów. W kilku placówkach przeprowadzono testy socjometryczne obrazujące pozycję uczniów i relacje interpersonalne pod kątem zachowań agresywnych. W Zespole Szkół nr 3 im. Lotników Polskich przeprowadzono ankiety ewaluacyjne dotyczące realizacji trzyletniego programu pn. „Szkoła promująca zdrowie”, dzięki któremu szkoła ubiegała się o przyjęcie do krajowej sieci szkół promujących zdrowie.

Na podstawie przeprowadzonych ankiet, rozmów indywidualnych z nauczycielami, pedagogami, rodzicami, uczniami dokonano oceny stanu bezpieczeństwa na terenie szkoły i poza nią oraz określono jakiego typu zachowania agresywne występują wśród dzieci i młodzieży. Badania wykazały, iż najbardziej zagrożeni czują się uczniowie najmłodszych klas, głównie podczas przerw lekcyjnych i w drodze do szkoły. Dzięki badaniom określono miejsca newralgiczne tak w szkole, jak i poza jej obszarem (boiska szkolne). W wyniku badań wysunięto wniosek, iż dzieci i młodzież coraz chętniej podejmują rozmowy o nurtujących ich problemach.

Analiza zebranego w trakcie badań materiału dowiodła, iż wzrosło natężenie agresji słownej (wulgaryzmy), coraz częściej pojawiającej się w zachowaniu dziewcząt. Dostrzegalnym stają się wymuszenia i groźby ze strony młodszych uczniów. Badania umożliwiły pedagogom ocenę skuteczności działań profilaktycznych, sprawdzenie, czy wytyczone w szkolnym programie cele zostały osiągnięte, a metody i formy dotychczasowej pracy właściwie dobrane.

W kilku badanych placówkach (ZS nr 1, ZS nr 3, I LO, Zespole Szkół im. Stanisława Staszica) okazało się, że uczniowie czują się bezpiecznie w szkole, przestrzegają zasad postępowania, a na terenie szkół nie odnotowano przejawów agresji i przemocy.

Uzyskane wyniki badań zostały przedstawione rodzicom i stały się asumptem do monitorowania miejsc, w których dochodziło do aktów agresji i przemocy, oraz intensyfikacji działań profilaktycznych obejmujących m.in. organizowanie pogadanek, warsztatów, spektakli i zajęć wychowawczych, a także prowadzenie rozmów interwencyjnych.

W związku z otrzymanymi wynikami badań wzmożono dyżury nauczycieli zarówno na przerwach lekcyjnych, jak i w miejscach wskazanych przez uczniów i rodziców. Jednocześnie wystąpiono do policji i Straży Miejskiej o intensyfikację patroli w okolicach szkoły. Wnioski z badań ukierunkowały tematykę lekcji wychowawczych, w trakcie których zwrócono szczególną uwagę na uczenie „czystości” języka ojczystego oraz zapobieganie mechanizmom uruchamiającym zachowania agresywne. W jednej z placówek (SP nr 12) zorganizowano święto szkoły pod hasłem „Dni kulturalnego słowa”.

W wyniku zdiagnozowania obszarów przemocy podjęto działania interwencyjne w porozumieniu z przedstawicielami Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile. Pedagodzy przeprowadzili badania ewaluacyjne dotyczące skuteczności dotychczasowych procedur edukacyjno-wychowawczych.

Przedstawiciele placówek zwrócili również uwagę na potrzebę przeprowadzenia badań dotyczących poziomu odczuwanego przez uczniów bezpieczeństwa w środowisku rodzinnym

oraz poza szkołą, tj. w miejscach, gdzie spędzają czas wolny (dyskoteki, puby, salony gier itp.). Ich zdaniem warto zbadać, czy uczniowie znają procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia, tzn. gdy stają się ofiarami agresji i przemocy. Istotnym obszarem wymagającym wnikliwej analizy jest według pedagogów sposób zagospodarowania wolnego czasu, a także charakter relacji rodzic – dziecko. Należy zwrócić uwagę na to, jaki wpływ na realizowanie obowiązku szkolnego ma atmosfera panująca w domu ucznia. Obszarem badań należy uczynić także zmieniające się aspiracje życiowe oraz system wartości młodych ludzi.

Zajęcia profilaktyczne prowadzone w szkołach z zakresu agresji i przemocy

Organizowane przez placówki oświatowe zajęcia profilaktyczne (w ramach szkolnego programu profilaktyki) przybierają m.in. formę lekcji wychowawczych, spotkań integracyjnych, spektakli o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym, warsztatów, zajęć sportowo-profilaktycznych, imprez klasowych wzmacniających zachowania przyjazne, zajęć socjoterapeutycznych z psychologiem i pedagogiem szkolnym, pogadanek, spotkań z przedstawicielami policji, Straży Miejskiej, z terapeutami Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, kuratorami sądowymi, pedagogiem i psychologiem oraz interwencji socjologa z Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych. Uczestniczą w nich zarówno uczniowie, jak i ich rodzice oraz nauczyciele.

W ramach prowadzonych działań profilaktycznych Szkoła Podstawowa nr 1 realizowała takie programy, jak: „Dobre i złe emocje” (dla uczniów klas II i III), „Moje mocne strony” (kl. I-III), „Po dwóch stronach balustrady” (kl. IV-VI), „Zachowania ryzykowne – czy nas też dotyczy?” (kl. IV). Wśród zajęć edukacyjno-poznawczych organizowanych w tej placówce były zajęcia pn. „Odkrywamy swoje uczucia i innych ludzi” (kl. I-IV) oraz spotkania z pracownikami Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych pn. „Agresja wśród nastolatka” (kl. IV-VI). W szkole wystawiane były również spektakle dotyczące codziennych wydarzeń, z jakimi spotkają się dzieci w szkole, na podwórku i w domu – tematy spektakli (wystawianych przez Teatr Profilaktyki i Edukacji „Maska”) przedstawiane były w sposób wesoły, sympatyczny, ale ukazujący ciąg przyczynowo-skutkowy zachowań młodych ludzi oraz nieuchronność konsekwencji. Każde z tych przedstawień pozwalało na współuczestnictwo oraz wyrażanie swoich odczuć i poglądów.

W Szkole Podstawowej nr 7, wśród realizowanych warsztatów i programów rozwijających kompetencje społeczne dzieci oraz umiejętności współpracy w grupie, wymienić warto: „Zachowania ryzykowne – czy nas to też dotyczy?”, „Uczymy się rozmawiać i pomagać sobie”, „Profilaktyka uzależnień – uzależnienie od Internetu”,

„Zachowania agresywne, uległe i asertywne”, „Jak pomóc uczniowi, który czuje się źle wśród rówieśników?”, „Wybieramy bezpieczeństwo i zdrowie”, „Jak żyć z ludźmi?”, „Spójrz inaczej”.

Wychowawcy i nauczyciele Gimnazjum nr 4 zorganizowali natomiast we współpracy z przedstawicielami policji spotkania pt. „ Odpowiedzialność prawna nieletnich w świetle ustawy o nieletnich” oraz indywidualne rozmowy dotyczące zjawiska agresji i przemocy, w których uczestniczyli kurator, socjolog i rodzice. Z udziałem pracowników Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych prowadzono także mediacje.

Z kolei Zespół Szkół nr 1 w celu zminimalizowania zjawisk patologicznych oraz ograniczenia zjawiska przemocy w szkole objął uczniów takimi programami, jak: „Agresja i przemoc – jak sobie z nią radzić?”, „Dobre i złe emocje” (dla uczniów klas II, III, IV i V SP), „Zanim wybierzesz” (dla kl. V i VI SP oraz kl. I G), „Zagrożenie dopalaczami – odpowiedzialność prawna nieletnich” (kl. II i III G), „Uwarunkowania prawne funkcjonowania ucznia w szkole” (kl. VI SP i I-III G) oraz „Szkodliwy wpływ alkoholu” (kl. SP).

Formy pomocy proponowane przez szkoły uczniom i rodzicom dotkniętym problemami agresji i przemocy domowej

Wśród różnych form pomocy szkoły proponują uczniom i rodzicom dotkniętym problemami agresji i przemocy m.in. rozmowy z pedagogiem szkolnym i psychologiem, indywidualne zajęcia terapeutyczne, wsparcie emocjonalne, warsztaty profilaktyczne, mediacje jako sposób rozwiązywania konfliktów, interwencje specjalistów, organizowanie konsultacji w placówkach specjalistycznych (np. w Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych), a także kierują sprawy nieletnich do Sądu Rodzinnego w celu objęcia uczniów nadzorem kuratora.

Szkoły kierują także do świetlicy socjoterapeutycznej, umożliwiają nawiązanie kontaktu z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Policją oraz świadczą pomoc w postaci dożywiania w szkole. Ponadto rodzicom uczniów oferują pomoc pedagoga w dotarciu do instytucji zajmujących się ofiarami przemocy w rodzinach; udzielają informacji dotyczących tego, gdzie i w jaki sposób uzyskać pomoc. W przypadku podejrzenia wystąpienia przemocy domowej organizowane są spotkania z psychologiem szkolnym, który jeśli widzi potrzebę, ustala dalszą ścieżkę postępowania. Placówki oferują również zajęcia edukacyjne wzmacniające kompetencje wychowawcze rodziców.

Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze przeciwdziałania agresji i przemocy

Do podmiotów, z którymi szkoły podejmują współpracę w zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy, ankietowani zaliczyli: Poradnię Zdrowia Psychicznego, Komendę Powiatową Policji, Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Piłskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT, II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Rodziny przy Sądzie Rejonowym, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz lokalne parafie i Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Pile.

W ramach współpracy z Poradnią Zdrowia Psychicznego prowadzone jest nauczanie indywidualne dla dzieci z zaburzeniami zachowania; Komenda Powiatowa Policji organizuje interwencje, pogadanki, spotkania i prelekcje z uczniami, przyjmuje zgłoszenia o podejrzeniu występowania w rodzinie różnych sytuacji problemowych, prowadzi zajęcia profilaktyczne, w sytuacjach podejrzenia wystąpienia przemocy zarządza wizytę dzielnicowego; Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oferuje warsztaty dla uczniów w świetlicy socjoterapeutycznej i szkolenia dla nauczycieli z zakresu przemocy, prelekcje, programy profilaktyczno-edukacyjno-wychowawcze; Piłskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT zajmuje się bieżącym rozwiązywaniem problemów dzieci, które przebywają w domu dla matek samotnych; II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Rodziny przy Sądzie Rodzinnym podejmuje działania na zlecenie Sądu Rodzinnego, po wpłynięciu ze szkoły wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka, mające na celu zdiagnozowanie tej sytuacji a w efekcie złożenie stosownego wniosku.

Pedagodzy placówek współdziałają z kuratorami, którzy pracują bezpośrednio z ofiarami i sprawcami przemocy, gdy orzeczonego został nadzór kuratora, oraz biorą udział w roboczych zespołach interdyscyplinarnych monitorujących sytuację w rodzinie. W ramach współpracy z Zespołem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych placówki oświatowe stosują się do wydawanych przez poradnię zaleceń, organizują interwencje socjologa w konkretnych zespołach klasowych. Do zadań Zespołu Poradni należy diagnozowanie sytuacji wychowawczo-edukacyjnej, prowadzenie szkoleń dla rodziców i nauczycieli, indywidualna terapia pedagogiczna oraz kompleksowe wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji szkoły. Z kolei Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zapewnia bezpośredni kontakt z pracownikami socjalnymi, którzy udzielają rodzinom uczniów wsparcie w formie świadczeń pieniężnych i rzeczowych a przede wszystkim realizują na ich rzecz pracę socjalną oraz kierują do instytucji i osób świadczących specjalistyczną pomoc, w tym psychologiczną i prawną.

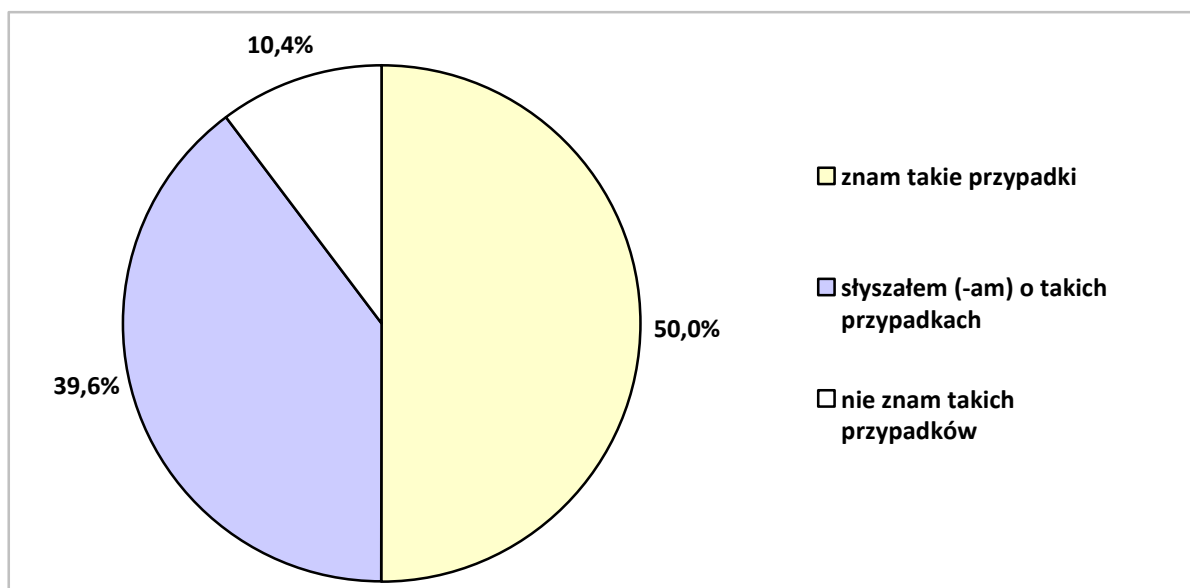
Ankietowani w większości uznali współpracę z ww. instytucjami za bardzo dobrą, przynoszącą wymierne efekty i korzyści. Jednocześnie sygnalizowali potrzebę zacieśnienia współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Policją i Strażą Miejską.

2.2. PRZEMOC W RODZINIE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

W ramach diagnozy problemu przemocy w rodzinie w mieście Piła zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, m.in. dyrektorów Wydziałów Urzędu Miasta, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli placówek oświatowo-wychowawczych, pomocy społecznej, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła i związków wyznaniowych oraz mieszkańców miasta. Do analizy przedłożono w sumie 48 wypełnionych anonimowo ankiet (w tym 19 przez dyrektorów Wydziałów Urzędu Miasta w Pile, przedstawicieli pilskich instytucji i organizacji pozarządowych oraz 29 przez losowo wybranych mieszkańców Piły, m.in. beneficjentów pomocy społecznej), w których badani wyrazili opinie na temat zjawiska przemocy w rodzinie w mieście.

W pierwszej kolejności zapytano przedstawicieli środowiska lokalnego o znajomość przypadków występowania przemocy w rodzinie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Czy zna Pan (-i) przypadki występowania przemocy w rodzinie lub o nich słyszał (-a)?

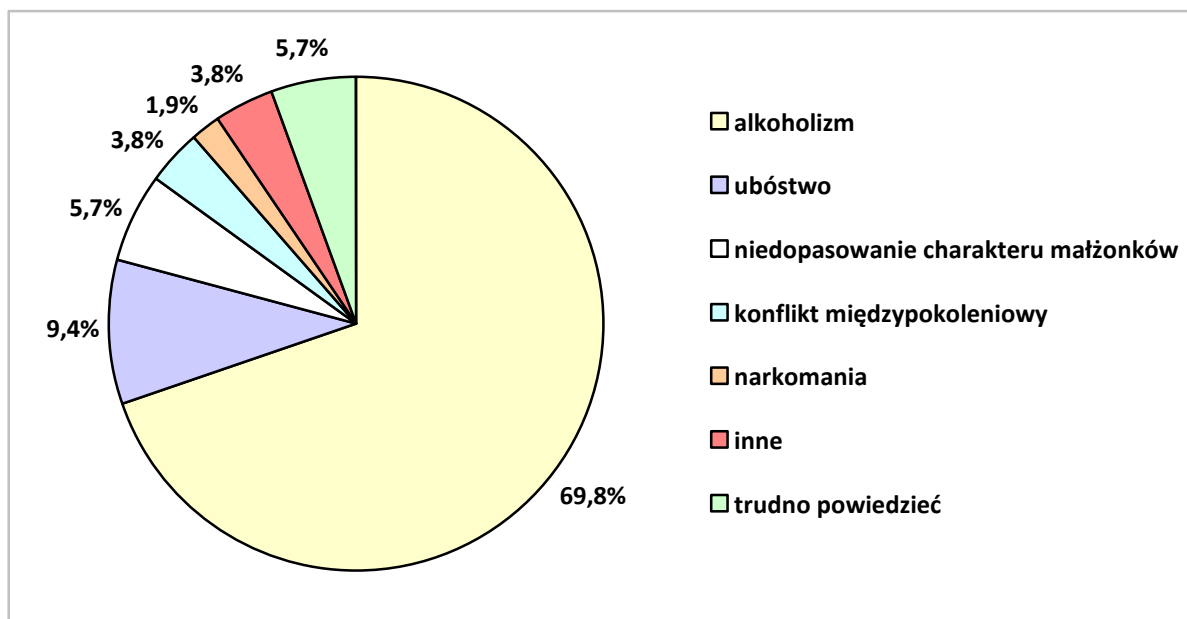

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Połowa badanych przyznała, że zna przypadki występowania w mieście przemocy w rodzinie, a kolejnych 39,6% respondentów stwierdziło, że o nich słyszało, co musi budzić niepokój. Tylko 10,4% ankietowanych odpowiedziało, że nie zna przypadków występowania przemocy w rodzinie w mieście.

Odpowiadając na następane pytanie, badani wskazywali przyczyny przemocy w rodzinie w mieście. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie w mieście?

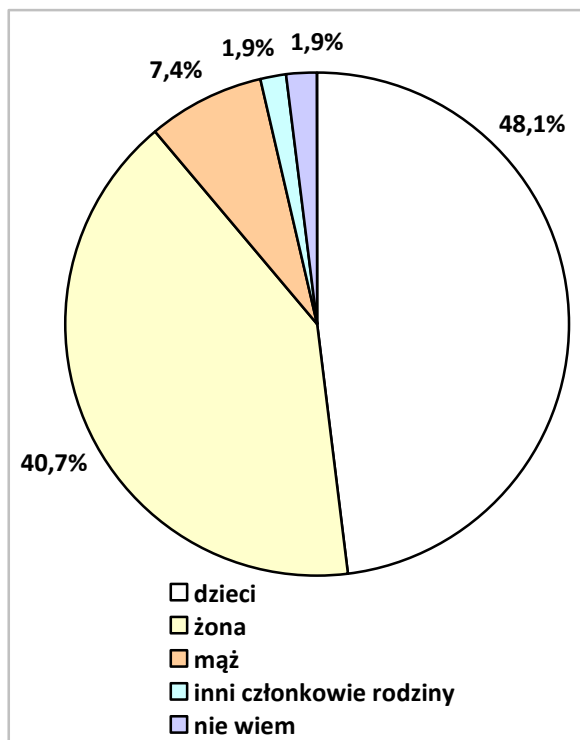

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

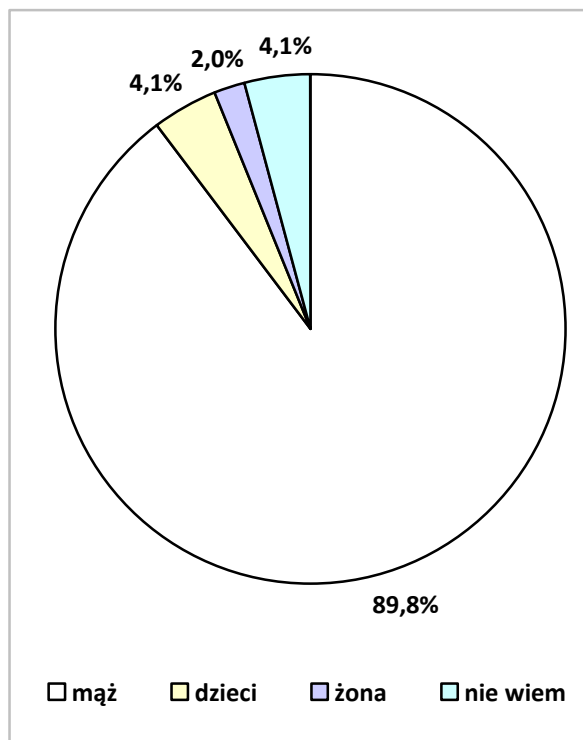
Zdaniem respondentów, alkoholizm jest najczęstszą przyczyną przemocy w rodzinie (69,8%). Wśród innych powodów tego zjawiska badani wymienili m.in. ubóstwo (9,4%) oraz niedopasowanie charakteru małżonków (5,7%), a także konflikt międzypokoleniowy (3,8%).

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie ofiar i sprawców przemocy w rodzinie. Otrzymane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 3. Kto jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie w mieście?

Wykres 4. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w mieście?

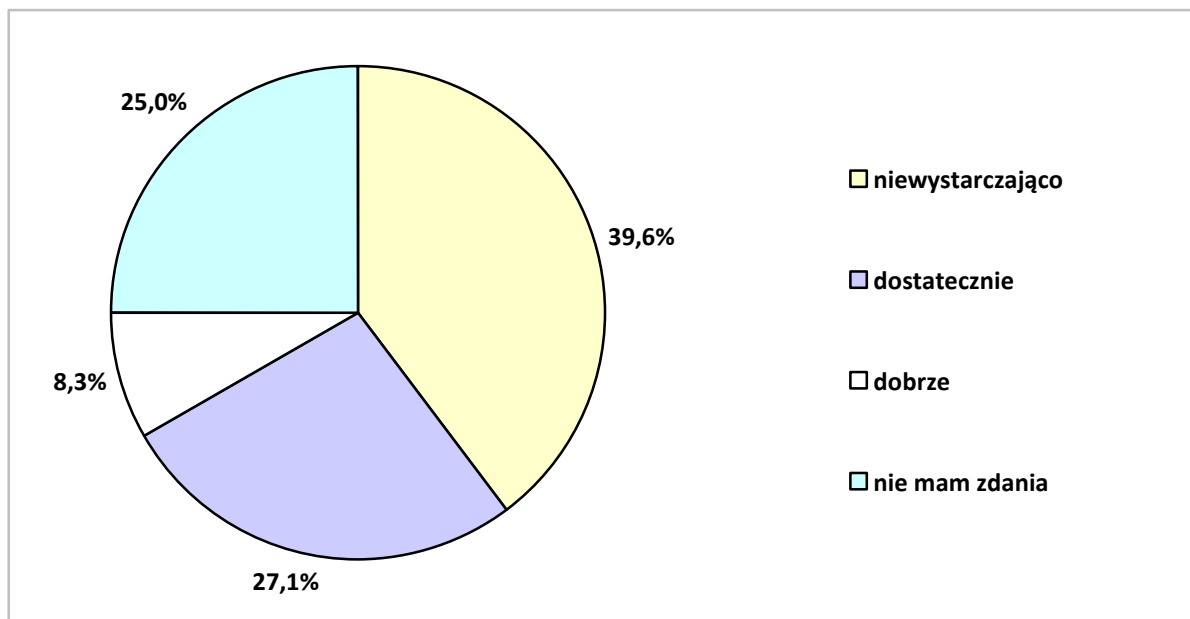

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według ankietowanych, najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są dzieci (48,1%) i żony (40,7%). Z pewnością taki rozkład odpowiedzi jest w jakiejś części wynikiem własnych doświadczeń badanych, a w jakiejś – panujących stereotypów. Jeśli chodzi o sprawcę przemocy w rodzinie, zdecydowana większość ankietowanych (89,8%) wskazała, że tą osobą jest mąż. Na podstawie powyżej przedstawionych danych rysuje się zatem modelowy obraz przemocy w rodzinie: sprawcą przemocy jest mąż, a ofiarami jego żona i dzieci.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym ocenić działania profilaktyczne podejmowane w mieście w związku z problemem przemocy w rodzinie. Uzyskane opinie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 5. Jak Pan(-i) ocenia prowadzone w mieście działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?

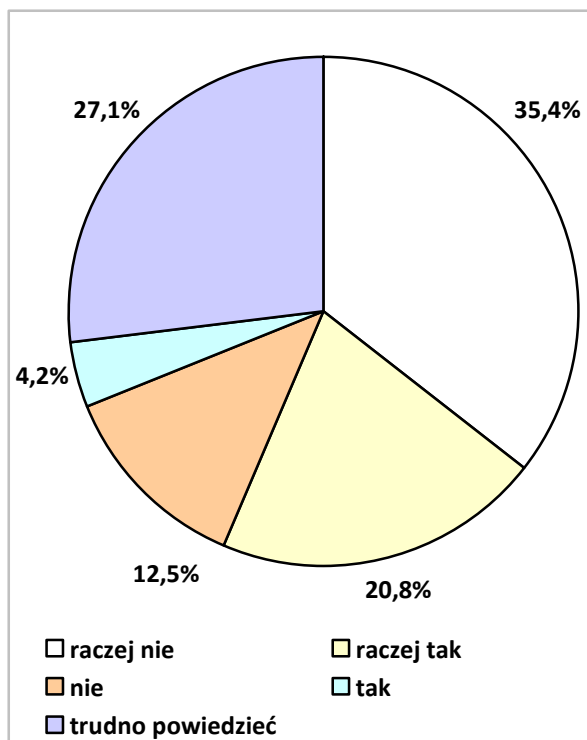

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

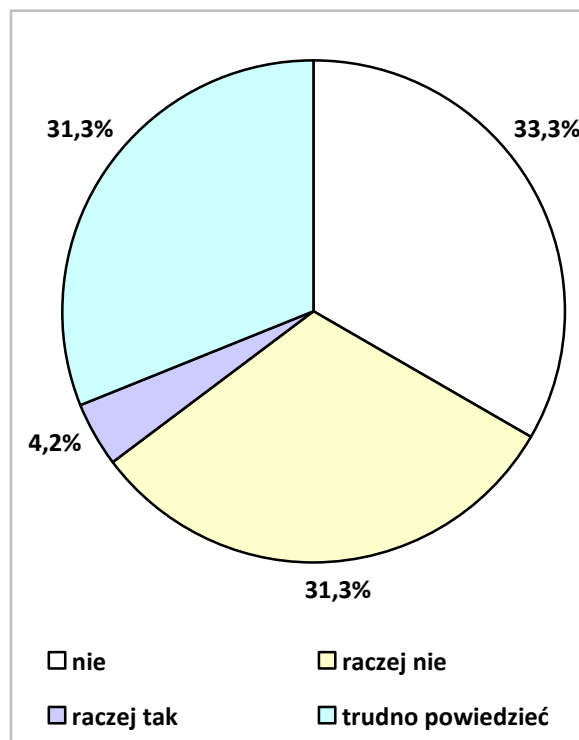
Oceniając podejmowane w mieście działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie, najczęściej respondentów (blisko 40%) uznało je za niewystarczające.. Ocenę dostateczną przyznało im 27,1%, a dobrą 8,3% ankietowanych. Jednocześnie ¼ badanych nie miała zdania w tej sprawie.

Odpowiadając na ostatnie pytania, ankietowani oceniali ofertę pomocy świadczonej ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 6. Czy oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

Wykres 7. Czy oferta pomocy dla sprawców przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wypowiadając się na temat oferty wsparcia udzielanego ofiarom przemocy, łącznie 47,9% badanych uznało, że jest ona raczej niewystarczająca lub niewystarczająca. Odmiennego zdania była w sumie ¼ ankietowanych, a nieco ponad 27% respondentów nie sprecyzowało swojego stanowiska w tej sprawie.

Bardziej niekorzystny rozkład odpowiedzi był w przypadku oceny oferty pomocy świadczonej sprawcom przemocy w rodzinie. W sumie 64,6% badanych odpowiedziało, iż jest ona niewystarczająca lub raczej niewystarczająca, przeciwny pogląd wyraziło zaledwie 4,2% respondentów. a 31,3% ankietowanych nie wyraziło opinii w tej kwestii.

2.3. PRZEMOC W RODZINIE W ŚWIETLE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH

Obraz zjawiska agresji i przemocy uzyskany dzięki badaniom ankietowym przeprowadzonym wśród przedstawicieli placówek oświatowych i środowiska lokalnego dopełniają dane pochodzące z instytucji i organów działających w Pile bądź obejmujących swoim zasięgiem działania jej mieszkańców. Wśród nich szczególną uwagę należy zwrócić na Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów

Alkoholowych, Policję, Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

W latach 2008-2010 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile wspierał rodziny zmagające się z przemocą domową i alkoholizmem, który niejednokrotnie prowadzi do wystąpienia tego pierwszego zjawiska. Zależność tę potwierdzają dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, według których – co wspomniano we wprowadzeniu – do przemocy w rodzinie najczęściej dochodzi pod wpływem alkoholu.

Poniższa tabela zawiera dane szczegółowe dotyczące rodzin i przebywających w nich osób objętych w Pile wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie i alkoholizmu.

Tabela 3. Rodziny i osoby w rodzinach, którym w latach 2008-2010 MOPS przyznał pomoc z powodu przemocy w rodzinie i alkoholizmu

powód przyznania pomocy	2008 r.		2009 r.		2010 r.	
	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
przemoc w rodzinie	55	191	60	210	63	191
alkoholizm	248	541	264	560	322	656

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile.

W latach 2008-2010 zarówno liczba rodzin korzystających ze wsparcia MOPS-u w związku z przemocą w rodzinie, jak i liczba rodzin objętych pomocą z powodu alkoholizmu systematycznie zwiększała się (przemoc w rodzinie: z 55 w 2008 r. do 63 w 2010 r., alkoholizm: z 248 w 2008 r. do 322 w 2010 r.). Zauważyć należy, że kwestia ta była m.in. efektem diagnozowania środowiska, które było możliwe dzięki zwiększającej się z roku na rok kadrze pracowników socjalnych. Warto podkreślić, że pracownicy socjalni udzielali rodzinom dotkniętym przemocą bezpośredniego wsparcia, jak również organizowali pomoc pedagogiczną, psychologiczną oraz prawną, świadczoną przez specjalistów MOPS.

Ważną funkcję w procesie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w mieście pełni Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile. W latach 2008-2010 MKRPA kontaktowała się z coraz większą liczbą osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w 2008 r. ze 123 osobami, w 2009 r. z 201 osobami, w 2010 r. z 216 osobami). Rosła również liczba sprawców przemocy w rodzinie, których Komisja skierowała na terapię (z 10 w 2008 r. do 37 w 2010 r.). Warto podkreślić, że w analizowanym okresie MKRPA nie

złożyła w stosunku do żadnego sprawcy przemocy w rodzinie zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa.

Istotną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie odgrywa również policja. W 2010 roku funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Pile przeprowadzili 824 interwencje domowe, spośród których 355 dotyczyło przemocy w rodzinie. Z kolei w roku 2009 przeprowadzono 1.003 interwencje domowe, spośród których 189 dotyczyło przemocy w rodzinie. Analiza zjawiska przemocy domowej wskazuje na spadek liczby interwencji domowych w 2010 roku przy jednoczesnym wzroście liczby interwencji związanych z przemocą domową, które zakończono sporządzeniem „Niebieskiej Karty”.

W roku 2010 zanotowano 663 ofiary przemocy, w tym 341 kobiet, 74 mężczyzn oraz 248 dzieci. Ujawniono 357 sprawców przemocy (328 mężczyzn i 27 kobiet oraz 2 nieletnich). Pod wpływem alkoholu były 253 osoby, z których 209 zostało umieszczonych w Izbie Wytrzeźwień.

Ponadto wszczęto 14 postępowań z art. 207 KK na podstawie Niebieskiej Karty, dotyczących znęcania fizycznego i psychicznego nad rodziną. Przesłano 232 informacje do ośrodków pomocy społecznej, 59 do komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz 97 do innych instytucji. W 106 przypadkach wystąpiono do Sądu Rodzinnego III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Pile z wnioskiem o rozpatrzenie możliwości ograniczenia władzy rodzicielskiej nad dziećmi.

Poniższa tabela zawiera dane liczbowe dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, które uzyskano na podstawie sporządzonych Niebieskich Kart. Wynika z nich m.in., że do czerwca 2010 roku znacznie wzrosła liczba przeprowadzonych interwencji związanych z przemocą w rodzinie, zwiększyła się również liczba ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

Tabela 4. Dane dotyczące przemocy w rodzinie zebrane za lata 2008-2010 na podstawie sporządzonych Niebieskich Kart.

	2008 r.	2009 r.	2010 r. (do czerwca)
liczba interwencji dotyczących przemocy domowej	242	189	301
liczba ofiar przemocy domowej ogółem	364	283	563
w tym: liczba kobiet	136	161	289
w tym: liczba mężczyzn	42	23	58
w tym: liczba dzieci	126	99	216
liczba sprawców przemocy domowej ogółem	248	202	303
w tym: liczba kobiet	20	23	24
w tym: liczba mężczyzn	228	162	276
w tym: liczba nieletnich	–	17	3

liczba sprawców doprowadzonych do izby wytrzeźwień	124	113	177
^{w tym:} liczba kobiet	2	11	7
^{w tym:} liczba mężczyzn	122	100	169
^{w tym:} liczba nieletnich	–	2	1

Dane Komendy Powiatowej Policji w Pile.

W analizowanym okresie ofiarami przemocy były najczęściej kobiety, a ich liczba sukcesywnie zwiększała się (ze 136 w 2008 r. do 289 w czerwcu 2010 r.). Sprawcami natomiast w większości byli mężczyźni; ich liczba do czerwca 2010 roku znacznie wzrosła w porównaniu z 2009 roku (ze 162 do 276).

Warto dodać, iż funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Pile w ramach procedury „Niebieska Karta” prowadzą stały nadzór nad ujawnionymi rodzinami. Współpracują z takimi instytucjami pomocowymi, jak: MOPS, PCPR, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (Piła, ul. Rydygiera 23), Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ważną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w mieście pełnią także Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Zarówno liczba ofiar przemocy domowej, które znalazły wsparcie w Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT, jak i liczba jej sprawców objętych pomocą przez Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie zmniejszała się w latach 2008-2010 z roku na rok. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 5. Osoby objęte wsparciem przez Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT w latach 2008-2010

	liczba osób objętych wsparciem w latach:		
	2008	2009	2010 (do czerwca)
osoby uzależnione	91	94	85
osoby współuzależnione	31	55	36
ofiary przemocy domowej	27	13	7
pacjenci ogółem	245	315	242

Dane Pilskiego Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT.

Tabela 6. Osoby korzystające z pomocy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2008-2010

	liczba osób objętych wsparciem w latach:		
	2008	2009	2010 (do czerwca)
liczba osób uzależnionych od alkoholu	16	9	22
liczba sprawców przemocy	34	26	18
liczba osób, którym ogółem udzielono pomocy	75	65	33

Dane Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile.

2.4. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE W MIEŚCIE

Do zasobów umożliwiających przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w mieście można zaliczyć grupy, instytucje i organizacje funkcjonujące na jej terenie lub obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które prowadzą działalność na rzecz ofiar i sprawców tego zjawiska. Poniższa tabela zawiera wykaz tego rodzaju podmiotów świadczących wsparcie dla ludności miasta Piły.

Tabela 7. Jednostki wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w mieście

nazwa jednostki	adres jednostki
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Kwiatowa 5, 64-920 Piła
Ośrodek Wsparcia w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej	ul. Bohaterów Stalingradu 23, 64-920 Piła
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	
Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	ul. Polna 3, 64-920 Piła
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	pl. Staszica 10, 64-920 Piła
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	al. Niepodległości 37, 64-920 Piła
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie	ul. Rydygiera 23, 64-920 Piła
Komenda Powiatowa Policji	ul. Bydgoska 115, 64-920 Piła
Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych	ul. Sikorskiego 19, 64-920 Piła
Piłskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT	ul. Długosza 33, 64-920 Piła
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Zarząd Oddziału Okręgowego	ul. Bydgoska 21, 64-920 Piła
Telefon zaufania (liczba 3)	

*Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
Miasta Piły do roku 2015*

Punkt konsultacyjny (liczba 3)	
Świetlica realizująca program socjoterapeutyczny (liczba 17)	
Świetlica realizująca program opiekuńczo-wychowawczy (liczba 16)	

Dane Urzędu Miasta Piły.

3. CEL GŁÓWNY PROGRAMU, CELE OPERACYJNE, DZIAŁANIA

Cel główny, wyznaczony w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015, jest następujący:

**Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie w mieście Pile,
zapewnienie ochrony jej ofiarom
oraz skuteczne oddziaływanie na jej sprawców**

Osiągnięcie celu głównego jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów operacyjnych oraz działań.

Cel operacyjny 1.:

Wsparcie rodzin, w których stosowana jest przemoc.

Działania do celu operacyjnego 1.:

- Udzielanie przez MOPS pomocy finansowej i rzeczowej oraz specjalistycznego poradnictwa rodzinom dotkniętym przemocą.
- Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w których stosowana jest przemoc.
- Prowadzenie – w szczególności przez przedstawicieli Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, punktów konsultacyjnych, telefonów zaufania, placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w tym świetlic socjoterapeutycznych) i Straży Miejskiej – poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, głównie poprzez podejmowanie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; podejmowanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Policją, organizacjami pozarządowymi, w tym Pilskim Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT.
- Tworzenie grup wsparcia i samopomocowych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- Kontynuowanie działalności i utrzymanie funkcjonujących w mieście: Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz świetlic socjoterapeutycznych.
- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i prawnej dla rodzin dotkniętych przemocą.
- Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
- Oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie poprzez motywowanie ich i kierowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.

Cel operacyjny 2.:

Podniesienie świadomości mieszkańców gminy w zakresie przemocy w rodzinie.

Działania do celu operacyjnego 2.:

- Zwiększenie wiedzy mieszkańców miasta na temat przemocy w rodzinie m.in. poprzez organizowanie prelekcji i pogadanek oraz upowszechnianie materiałów edukacyjno-informacyjnych, w tym o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczania przemocy w rodzinie.
- Prowadzenie wśród dzieci i młodzieży profilaktyki agresji i przemocy, m.in. poprzez kontynuowanie działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w tym świetlic socjoterapeutycznych), organizowanie zajęć w ramach szkolnych programów profilaktyki oraz imprez środowiskowych.
- Prowadzenie działalności profilaktycznej z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych, m.in. poprzez promowanie grup wsparcia i samopomocowych, organizowanie spotkań edukacyjnych i zajęć warsztatowych, wdrażanie programów psychoedukacyjnych.
- Organizowanie dla nauczycieli szkoleń i warsztatów dotyczących przemocy w środowisku szkolnym i rodzinnym.
- Doskonalenie kadr pracujących ze sprawcami i ofiarami przemocy w rodzinie
- Współuczestnictwo w programach i kampaniach społecznych poświęconych przemocy w rodzinie i jej skutkom.

Cel operacyjny 3.:

Zacieśnienie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania do celu operacyjnego 3.:

- Diagnozowanie i monitorowanie problemu przemocy w rodzinie, w tym z udziałem mieszkańców miasta.
- Zintensyfikowanie działalności zespołu interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie.
- Poprawa koordynacji działań różnych instytucji, służb i organizacji pozarządowych działających w mieście (bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców) w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,

Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, punktów konsultacyjnych, telefonów zaufania, placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w tym świetlic socjoterapeutycznych), Policji, Straży Miejskiej, Sądu Rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i Kościoła oraz społeczności lokalnej.

- Rozszerzanie i podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

4. REALIZACJA PROGRAMU

Działania wyznaczone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 mają charakter ciągły.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań są: Prezydent Miasta, Rada Miasta, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego, punkty konsultacyjne, telefony zaufania, grupy samopomocowe i Straż Miejska.

Partnerami w realizacji działań są z kolei: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, inne ośrodki wsparcia, placówki ponadgimnazjalne, specjaliści, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródłami finansowania działań będą: budżet samorządowy (gminny, powiatowy, wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Do oceny stopnia wdrożenia działań zostaną wykorzystane następujące wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu,
- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba rodzin objętych poradnictwem oraz liczba udzielonych porad,
- liczba przeprowadzonych interwencji,
- liczba grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych przemocą,
- liczba osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie objętych wsparciem przez Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- liczba dzieci objętych pomocą w ramach świetlic socjoterapeutycznych,
- liczba osób przebywających w ośrodkach wsparcia,
- liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności edukacyjnej i informacyjnej oraz szkoleniowej,

- liczba programów i kampanii społecznych, w których brano udział,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba powołanych grup roboczych,
- liczba osób objętych oddziaływaniem grup roboczych,
- liczba organizacji pozarządowych, z którymi podejmowano współpracę.

Sprawozdanie z realizacji Programu przygotowuje Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przedstawia je Prezydentowi Miasta oraz Radzie Miasta.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Rodzaje przemocy

Tabela 2. Agresja i przemoc w placówkach oświatowych i w domu rodzinnym

Tabela 3. Rodziny i osoby w rodzinach, którym w latach 2008-2010 MOPS przyznał pomoc z powodu przemocy w rodzinie i alkoholizmu

Tabela 4. Dane dotyczące przemocy w rodzinie zebrane za lata 2008-2010 na podstawie sporządzonych Niebieskich Kart

Tabela 5. Osoby objęte wsparciem przez Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu MONAR – MARKOT w latach 2008-2010

Tabela 6. Osoby korzystające z pomocy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2008-2010

Tabela 7. Jednostki wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w mieście

Wykresy:

Wykres 1. Czy zna Pan (-i) przypadki występowania przemocy w rodzinie lub o nich słyszał (-a)?

Wykres 2. Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie w mieście?

Wykres 3. Kto jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie w mieście?

Wykres 4. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w mieście?

Wykres 5. Jak Pan(-i) ocenia prowadzone w mieście działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?

Wykres 6. Czy oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

Wykres 7. Czy oferta pomocy dla sprawców przemocy w rodzinie jest wystarczająca?